אור

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה [ב] **ובמה אמרו ב' שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב' שורות על פני כל המרתף ובית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: גמ'** מאי אור רב הונא אמר נגהי דאמר ליל קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי ממש ומאן דאמר ליל לילי ממש מיתיבי [1] **הבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור יממא הוא** מי כתיב האור בקר הבקר אור כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב [ג] **לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב מיתיבי** [2] **וכאור בקר יזרח שמש אלמא אור יממא הוא** מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב והכי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתיבי [3] **ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא הוא הכי קאמר** [ג] **למאיר ובא קראו יום אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו שבוחי שאינן מאירין לא בעו שבוחי והא כתיב** [5] **הללוהו כל צבאיו אלא הא קמ"ל דאור דכוכבים נמי אור הוא למאי נפקא מינה לנודר מן האור** [ד] **(דתנן)** [ה] **הנודר מן האור אסור באורן של כוכבים מיתיבי** [6] **לאור יקום רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגנב הא**

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. פ"ה אלא לעבור עליו בכל ירחה וכל ימלא וקשה לר"י כיון לריך ביטול כדאמר בגמ' (דף ו:) הבודק לריך שיבטל ומדאוריימא בביטול בעלמא סגי [א] אמאי הלריכו חכמים בדיקה כלל ונראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול בעלמא החמירו חכמים לבדוק חמץ ולבערו [ב] שלא יבא לאכלו וכן משמע לקמן (דף י:) דבעי רבא ברר בשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפל ואתי למיכליה [ג] והטעם שהחמירו כאן טפי מבשאר איסורי הנאה שלא הלריכו לבערם משום דחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק בפסח ולא בדילי מייניה כדאמר לקמן (דף יא.) ולא דמי לבשר בחלב ועדלה וכלאי הכרם שאיסורם נוהג איסור עולם [ד] וגזיר נמי איסוריה שרי לאחריני [ג] אי נמי שאני חמץ שהחמירה בו תורה לעבור בכל ירחה וכל ימלא [ד] החמירו חכמים לבדוק ולבערו אפילו היכא דביטלו משום דילמא אתי למיכליה ונראה לרשב"א דאפילו לפי טעם האחרון ל"ל דהחמירו חכמים בכל חמץ אפי' בחמץ נוקשה ועל ידי תערובת אף על גב דליכא בל ירחה לפר"ת בריש אלו עוברין (דף מב.) דהא אמר שיאור ישרף והיינו חמץ נוקשה כדמוכח התם ואיכא למ"ל נמי התם דכ"ש חמץ גמור על ידי תערובת משמע דאסור להשהותו דאי מותר להשהותו אמאי ישרף ישהה אותו עד אחר הפסח ויהא מותר אפילו לרבי יהודה דלא אסר רבי יהודה חמץ אחר הפסח אלא בחמץ גמור דאיכא ג' קראי לאוין וגזרו ולפני זמנו ולאחר זמנו (לקמן דף כח:) אבל בנוקשה דליכא אלא חד קרא [ה] אפי' ר' יהודה מודה:

קא סלקא דעתך מ"ד נגהי וכו'. לא נקט קס"ד אלא משום מאן דאמר נגהי דלא קאי הכי ואגב אורחיה נקט נמי ליל ממש [1] ומע"ה אין לשבח הספרים:

וכדרב יהודה. לא קאי אמאי דמשני כדאמר לפרא נהר אלא מילתא באפי נפשה היא ומפרש מה השמיענו הפסוק לכ"ע: **יכנס בכי טוב.** אור"י דבפרק הכונס (דף פ ושם:) משמע דטעם הוי משום מזיקין דמפיק ליה התם אלא בקיאינן בלשון בנ"א אזלינן בתר לשון תורה. תוס' הרא"ש. ועיין במהר"ם אלאשי.

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. בגמ' (דף ז:) מפרש טעמא: **בודקין.** שלא יעבור עליו בכל ירחה ובכל ימלא: **ובמה אמרו.** לקמן במתניתין: **שפי שורות.** של חציות הסדורות במרתף של יין לריך לבדוק ביניהם. מכניסין בו חמץ אין לריך לבדוק למה הולרכו לבודקן ומפרש לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ כגון מרתף שמסתפק ממנו יין לשולחנו ופעמים שהשמש עומד למזוג יין ופתו בידו וכשהיין כלה נכנס למרתף אין: **שפי שורות על פני כל המרתף.** בגמ' (דף מ:) מפרש מאי היא: **שפי שורות החיצונות הו'.** מפרש בגמ' (שם): **גמ' ה"ג קא סלקא דעתך מאן דאמר נגהי נגהי ממש.** כשאיר השחר שחרית של י"ד: **מאן דאמר ליל לילי ממש** לא גרסי'. **דהא ודאי לילי הוא ממש: הבקר אור.** קס"ד הס"ק ולבקר דהיינו אור כלומר שאמו אור האנשים שולחו: **מי כתיב האור בקר.** דלשמעא ולאור דהיינו בקר דמימלי לומר לאור שם דבר הוא וקרי לבקר אור: **הבקר אור כתיב.** הלי אור לאו שם דבר הוא אלא הבקר האיר והאנשים שולחו כמאן דאמר לפרא נהר ולפי דרכו לימדך הכתוב דרך ארץ מאחי יוסף שהמתינו עד שהאיר המזרח כדרך שהוא אצל אור שהוא שם דבר אינו אלא לילה: **בכי טוב.** היולא לדרך יכנס ערבית לבית מלון בעוד החמה זוהרת ולמחר ימתין עד הנץ החמה ויצא ואז טוב לו שהאור טוב לו [1] שנאמר באור כי טוב [2] ומה היא טובתו [3] מפני החיות ומפני הלסטים: **ולאור בקר.** השתא משמע לן דשם דבר הוא והכי קאמר דוד ולאור זה דהיינו בקר כן יזרח שמש לצדיקים שיצאו מאפילתן לעולם הבא: **מי כתיב אור בקר.** דהיינו שם דבר וימא אור הוא בקר וכן יזרח שמש: **ולאור בקר כתיב.** ואין זה שם דבר אלא כמאיר של בקר יזרח שמש כשמתחיל הבקר להאיר בעולם הזה והוא חשך ואפל בעלות השחר נוגה מזריחת השמש של עכשיו תהיה אותה שעה לצדיקים לעתיד לבא לפי שיהא אור החמה גדול מאד ואפילו עלות השחר שלה יאיר כהנץ החמה של עכשיו: **למאיר וגא קראו יום.** משעה שמתחיל להאיר והאי אור לאו שם דבר הוא: **והא קיימא לן.** בשמעתא קמייתא דברכות [ד] : **עד לאח הכוכבים יממא.** כלומר מעלות השחר ועד לאח הכוכבים דעזרא (נחמיה ד) : **אלא.** תריץ הכי: **קרייב רחמנא לנהורא דו'.** אלי ויקרא לאו קריאת שם הוא דתימא שקרא את שם האור יום אלא קרא לנרייאה המאירה שברא מהוד מעטה לנושו: **ופקדיה אמלוחא דיממא.** לוחו לשמש ביום ולחושך לוה לשמש בלילה. קרא כמלך שקרא לעבדו שיבא לפניו: **מא קמ"ל דאור דוכבים נמי אור הוא.** לעולם הכוכבים המאירים קאמר ודקא קשיא לך הא שאינן מאירין לא הא דנקט הוכבי אור לאו למעוטי הוכבים שאינן מאירין אלא הכל הוכבים יש להם אור וליכא למעוטי מידי וקרא אשמעינן דאור הוכבים קרוי אור ונפקא מינה לנודר הנאה מן האור שיאסר באורן של הוכבים:

מדקאמר

והא קיימא לן עד צאת הכוכבים יממא הוא. אומר ר"י דפשיטא ליה לגמרא דעד לאח הכוכבים יממא משום דמסקינן בפס"ב דמגילה (דף כ:) דמעלות השחר יום הוא דכתיב ואנחנו עושים במלאכה מעלות השחר עד לאח הכוכבים ואומר והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה ומהתם נמי מוכח דעד לאח הכוכבים יום הוא ולא קשה מהכוא קרא לתנאי דפרק במה מדליקין (דף לד: ולה.) דקאמר ר' יהודה משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מחדיימין ואיכא למאן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה לפני לאח הכוכבים דאין אנו בקיאין בלאח הכוכבים כדאמר התם לא הוכבים גדולים הנראין ביום ולא הוכבים קטנים הנראין בלילה אלא בינוניים [10] : **(כדתנן)** הנודר מן האור. מיהו איכא לשון בני אדם אינו כלשון המקרא אזלינן אחר לשון בני אדם כדאמרינן בערכין (ד' יט:) גבי האומר משקל ידי עלי מדאוריימא קיבורת כולה בנדרים הלך אחר לשון בני אדם דהיינו עד האליל [10] ס:

מי

א א מיי' פ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה ג סמג עשין לט טור ושו"ע ש"ח סי' תלא סעיף ח:

מוסף תוספות

א. ואפי' נאמר דמתני' מדרבנן מ"מ אנו צריכין ליתן טעם. תוס' שאנץ. ב. אלמא אי לאו דלא אטרחיה רבנן הוה גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה. תוס' רי"פ. ג. [ר]משום אדם אחד לא עשו תקנה. שם: וכיון דלבני ביתו המותרין מותר לשהות היין לעצמן אם אתה אוסרו לזה נמצאת מצריכן לעמוד בבית מיוחד לעצמו. מהר"ם מלאוה. ד. היכא דלא ביטל. תוס' שאנץ. ה. [ר]מוקמינן ליה לתוך זמנו. תוס' שאנץ. ו. ר"פ. אע"ג דמ"ד לילי לילי ממש אמסקנא נמי קאי נקט קס"ד משום דקס"ד דמאן דאמר נהגי נגהי ממש קאמר, כי היכי דמאן דאמר לילי לילי ממש. מי' הר"ן. ז. דמשום מזיקין מה לי עירו מה לי עיר אחרת, ועוד דההוא דמצרים, בעירם היה. תוס' הרא"ש. ח. הר"ל למימר יצא בכי טוב וכנס בכי טוב דהא לעולם יוצאין מעיר קודם שנכנסין. תוס' ר"פ. ט. ולכאורה הר"ל למימר יודד תחילה. תוס' הרא"ש. י. שאינו רגיל בה. מי' הר"ן. יא. שהוא רגיל בה, והוי לחודיה. שם. יב. אבל לא מפני הפחתים, שכבר הוא רגיל בהם. שם. יג. שזהו כל המאור שיכול להאיר. תוס' ר"פ. יד. דכתב את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים אלמא עד בין הערבים דהיינו משש שעות ולמעלה נקרא בקר. מהר"ם מלאוה. טו. ותשתא פליגי דלר"י מספקא ליה בכל הכוכבים הנראים משקיעת החמה עד שהכסיף העליון אם הם בינונים אם לאו. תוס' שבת לה. טז. אבל היכא דלא בקיאינן בלשון בנ"א אזלינן בתר לשון תורה. תוס' הרא"ש. ועיין במהר"ם מלאוה.

רבינו חננאל

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כו'. מאי אור רב הונא אמר נגהי רב יהודה אמר לילי. אף על גב דאסיקנא לדברי הכל אור אורתא הוא, אמרינן קס"ד דמאן דאמר נגהי קסבר האי אור צפרא הוא ומאן דאמר לילי קסבר לילי הוא. ואותבינן עליה והכתיב הבקר אור ואיך תאמר האור לילי הוא, ופרקינן מי כתיב אור בקר דשמעת מינה שהאור בקר הוא, הבקר אור כתיב, ופי' הבקר האיר ולא כי האור הוא הבקר. **מתיבי וכאור בקר יזרח שמש אלמא אור יממא הוא.** ושנינן וכאור בקר כתיב, כלומר כאור בקר קודם זריחת שמש לצדיקים לעתיד לבוא הוא כעין זריחת שמש בעולם הזה, נמצא זריחת שמש בעולם הזה כעין אור בקר קודם זריחת שמש לצדיקים לעתיד לבוא. **ויקרא אלהים לאור יום.** כלומר משיאיר היום ולהלן קראו יום. [**אמצותא דיממא.** למצות שנוהגין ביום, כגון ציצית ומילה וכיוצא בהן. חשוכא ופקדיה אמצותא דנהגי (שליליה) [בלילה] כגון הקטר חלבים ואברים]. הללוהו כל כוכבי אור. פירוש בא הכתוב להודיע דאפילו זוהר הכוכבים נקרא אור, נפקא מינה לנודר, דאמר מר הנודר מן האורה אסור אפילו באורן של כוכבים.

תורה אור השלם

1. הַבֹּקֶר אוֹר וְהָאֲנָשִׁים שִׁלְּחוּ הַמָּה וַחֲמֹרֵיהֶם:
בראשית מד ג
2. וּכְאוֹר בֹּקֶר יִזְרַח שֶׁמֶשׁ בֹּקֶר לֹא עֲבֹות מִנֹּגַהּ מִמָּטָר דֶּשֶׁא מֵאָרֶץ: שמואל ב כג ד
3. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: בראשית א ה
4. הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר:
תהלים קמח ג
5. הַלְלוּהוּ כָל מַלְאָכָיו הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָיו:
תהלים קמח ב
6. לָאוֹר יָקוּם רוֹצֵחַ יִקְטֹל עָנִי וְאֶבְיוֹן וּבַלַּיְלָה יְהִי כַּגַּנָּב: איוב כד יד

גליון הש"ס

גמ' וה"י אומר לילי. עי' תוי"ט פ"ח מ"ב: **רש"י** ד"ה בכי טוב וכו' **מפני** החיות ומפני הלסטים. עיין יומא כא ע"א כרש"י ד"ה היולא יחידי: **תוס'** ד"ה אור ל"ד וכו' **שלא יבא** לאכלו. עי' לקמן י ע"ב תוס' ד"ה ופס לא בדק:

הגהות מהר"י לנדא

[א] נמרא דתנן הנודר מן האור. לא' זה לא משנה ולא בריימא (ועי' לל"מ):

מוסף רש"י

לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב. בעוד חמה זוהרת ילון במלון ולא ימתין עד שתחשך, ולנקר לא יפרים לגאת עד שיאור. כי טוב ליכנס מעלית, האור כי טוב, כלומר טוב הוא לגאת בו וליכנס בו מפני המזיקין והליסטין (ב"ק ס:) אי נמי שלא יפול בגורות ובקנים שבעיר, ושלא יעלולו עליו עלילות מרגל אתה אי גנב (תענית י:).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אי פשיטא לך דאנפשות קאתי. א אומר ר"י וריב"ן דהאי קרא באב על הבן מיירי דסתם אב מרחם על הבן ולא יהרגנו אם יעמוד גדול להגיל ממונו ולכך לא ניתן להגילו בנפשו אלא כשידע בברור שלהורגו בא כדמוכח בפרק בן סורר (דף עב: ושם) דמוקי הברייתא דתניא אם זרחה עליו השמש וכי עליו בלבד זרחה אלא אם ברור לך כשמש שאין לו שלוש עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו באב על הבן והיינו דתניא אם ברור לך שיש לו שלוש עמך אל תהרגהו מוקי בבן על האב ב:

מאימתי י"ד אסור בעשיית מלאכה. פירש רש"י אסור בעשיית מלאכה במקום שנהגו ואין נראה לר"י דבפ' מקום שנהגו (דף כה.) מוכח בהדיא דרבי יהודה אית ליה איסורא ולא מנהגא ועוד תני ג תנא איסורא ואת אמרת מנהגא ועוד נימזי היכי נהוג ד לכך נראה דבאיסור ולא פליגי ובגליל כי היכי דפליגי התם במתני' ב"ש וב"ה: **רבי אליעזר ב"י אומר משעת האור.** למאי דמסקינן אור ממש נקט ר' אליעזר בן יעקב שיעור למילתיה בתחלת היום ור' יהודה נקט הנץ החמה משעת כניסת פועלים למלאכה שהוא אחר זריחת השמש ה כדאמר בהשוכר את הפועלים (דף פג: ושם) פועל בכניסתו משלו ביציאתו משל בעה"ב פי' ביציאתו מביתו למלאכה כדכתיב (תהלים קד) תזרח השמש יאספון וגו' יצא אדם לפעלו ולא הוי ר"ל בן יעקב לא כב"ש ולא כב"ה דבית שמאי אוסרין ו הלילה וב"ה מתירין עד הנץ ולמאי דס"ד לאור אורתא כב"ש ז אמר רבי אליעזר בן יעקב לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: **היכן מצינו יום שמקצתו מות' ומקצתו אסו'.** פי' היכא דליכא סברא כי הכא וכן אמר לאקשי ליה מייתי אבל היכא דאיכא סברא כגון משוס תיאבון וכיוצא בו לא מייתי: אם

ב א מיי' פ"ט מהלכות יו"ט הלכה יח [ומגמ לאוין עה]:

ג ב מיי' פ"ל מהלכות תענית הלכה ח [ומגמ עשין דרבנן ג טוש"ע ס"ס סי' תקסד]:

ד ג מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הל' ח:

רבינו חננאל

תא שמע בודקין באור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור. מדקתני ובארבעה עשר שחרית מכלל דאור אורתא הוא ש"מ. וכיון שנתברר כי זה האור ששנינו במשנתנו אורתא הוא למה לי למימר עוד ת"ש. יש לומר כי לא מזו המשנה לבדה שמענו כי אור אורתא הוא אלא גם יש לנו ללמוד מזו האחרת. מאימתי ארבעה עשר אסור בעשיית מלאכה ר' אליעזר בן יעקב אומר משעת האור ר' יהודה אומר משעת הנץ החמה. ש"מ מדקאמר ר' יהודה משעת הנץ החמה מכלל דאור דקאמר ר' אליעזר בן יעקב אורתא הוא. ודחינן מאי משעת האור דקאמר ר' אליעזר בן יעקב משיעלה עמוד השחר וריאיר אור היום, והכי קאמר ליה בשלמא לדידי דאמינא בלילא שרי למיעבד מלאכה וביממא אסור, אשכחן דשרו בלילא ואסרי ביממא כי האי גונא בתענית. דתניא עד מתי אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר, אלא לדידך היכן אשכחן משיעלה עמוד השחר עד הנץ החמה מותר ושאר היום אסור. אמר לו ר' יהודה הוא עצמו ערב הפסח יוכיח שהוא מותר באכילת חמץ עד ארבע שעות ומכאן ולהלן אסור. ודחי ר' אליעזר שאני חמץ דהוא מדאורייתא והתורה התירה מקצת היום ואסרה מקצת היום, ולא שמענן איסורא דרבנן, [דהיינו] המלאכה בארבעה עשר שהיא מדרבנן מן אכילת חמץ שהיא מן התורה אסורה. ור' יהודה אמר לך אנא נמי לא אמרי אלא בשעה ששית שאיסורה מדרבנן. שמן התורה אכילת חמץ מותר עד חצי היום, דקיימא לן אך ביום הראשון אך חלק, והנה מצאנו לרבנן ביום אחד שאסרו מקצתו והיא שעה ששית שמן התורה מותר באכילת חמץ ורבנן אסרוה. ודחי ר' אליעזר ההוא לאו משום איסורא הוא אלא הרחקה עבוד כו'. תא שמע אין משיאין משואות אלא על החדש שנראה בזמנו לקדשו. ואימתי משיאין עליו לאור עבורו, ש"מ אור אורתא הוא. [שנראה בזמנו לקדשו. הוא יום שלושים. היה עומד ומקריב על המזבח לאורה טעון קידוש ידים ורגלים. אף על פי שכל הלילה היה מקרו[ן]ב. לאורה יקיים מה שכתוב בבאם אל אהל מועד, וחשוב כאילו לאותה שו[עה] נכנס].

עין משפט נר מצוה

ה מתי' פ"ט מהלכות יו"ט הלכה יח [ומגמ לאוין עה]:

ו מתי' פ"ל מהלכות תענית הלכה ח [ומגמ עשין דרבנן ג טוש"ע ס"ס סי' תקסד]:

ז מתי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הל' ח:

מסורת הש"ס

א) [מגיגה יב: ב"מ פג:], ב) [נקמן י: מנחות מז:], ג) [מרגעה], ד) תוספתא פ"ג ה"ו, ה) [ב"ק מב:], ו) [תמנית], ז) [תענית יב. ע"ש], ח) ר"ה כב:, ט) זבחים יט: תוספתא יומא פ"ל הט"ו ומנחות פ"ל ה"ז, י) [שבת ל.], כ) [דף י:], ל) רש"ל, מ) [יום שלשים קרי יום עבורו כל"ל עי' רש"י ר"ה כב:], נ) [ר"ה טו: ועי' תוס' שם ד"ה וכן], ס) [נקמן נה.], ע) [נקמן עט.],

תורה אור השלם

1. יָחִשְׁבוּ כּוֹבְבֵי נִשְׁפּוֹ יַקֵּו לָאוֹר וְאַיִן וְאַל יִרְאֶה בִּעַפְעַפֵּי שָׁחַר:
איוב ג ט
2. וְאָמַר אַף חֹשֶׁךְ יִשּׁוּפֵנִי וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדָנִי: תהלים קלט יא

מוסף רש"י

ובשעת הביעור. כשעה ששית, אבל מכאן ואילך לא יבדוק אפילו לא בדק בזמנו, דגזרינן משם דלמא אתי למיכל כשמונה אותו בספק (מנחות מז:). **עד מתי אוכל ושותה.** בגילה כשמתענה למחר, בכל תעניות שהוא אוכל משמתחשך, ואפילו בתענית יחיד קא מיירי (תענית יב.). **שנראה בזמנו לקדשו.** להתיחיון שנתקדש (ר"ה כב:).

מוסף תוספות

א. פי' בקונטרס דהיינו באדם אחר ולא באב על הבן, ואי מספקא לך, באב על הבן, ולא נהירא דלישנא דאי פשיטא לך משמע שיש פעמים שאינו פשיטא לך והא ודאי לעולם פשיטא לך דאנפשות קאתי כיון דמיירי באחר. תוס' ר"פ. ב. הלכך האי לישנא דהכא נמי איכא לאוקמי באב על הבן ולא כפי' הקונטרס. תוס' שאנץ. ג. כיון שהוא תלוי במנהג. תוס' ר"פ. ד. שההליכה הוא לצורך בנה"ב ואינו מחויב להשכים כדי שיתחיל למלאכת בנה"ב בזמנה דהיינו הנץ החמה אלא ההילוך יהיה משל בנה"ב. תוס' הרא"ש ב"מ פג: ה. רא"ש קשה הילכתא אהילכתא דהלכה כב"ה, וקיימא לן דמשנת ראב"י קב ונקי וי"ל [ד]. תוס' ר"פ.

מדקאמר ובלילה יהי כגנב. מכלל דאור דריסיה דקרא יממא הוא והכי קאמר ביום כשעוברי דרכים הולכים עומד רוצח באם הדרכים והורגן וגוטל את ממונם ובלילה הוא נעשה כגנב לחתור בתים ולגנוב: **הכי קאמר.** מה שנתנה לך תורה רשות על הבא במחתרת להורגו דכתיב (שמות כב) אם במחתרת ימצא הגנב והוכה ומת אין לו דמים אם ברור לך הדבר כאור שהוא בא על עסקי נפשות דהיינו כל אדם חוץ מאב על הבן וכיוצא בו שמכיר בו שהוא אוהבו מאד אבל שאר כל אדם אם היה בעל הממון עומד כנגדו להגיל ממנו ממונו זה עומד עליו והורגו רוצח הוא ונתן רשות לכל הקודם להגיל את בעל הממון בנפשו של בא במחתרת. ובלילה אם מספקא לך כלילה כגון שאדם אוהבך שהוא אביך וחמיו עליך ואם היית עומד כנגדו להגיל ממונך אינו הורגך יהי בעיניך כגנב ולא ניתן להורגו והכי אמרינן בסנהדרין (דף עב:) לאב על הבן אינו נהרג במחתרת: **וכבי נפשו.** כוכבי לילו: **יקו לאור.** יצפה ליום: **עפעפי.** זיהור: **נהורא.** המאיר ולא שיהיה שם היום אור ולא קאמר יקו ליום אלא יקו שיאיר ואין: **ואומר אף חשך ישופני.** ואומר סבור הייתי בעוניי כשהייתי נרדף אך בחשך זה אמות והוא ישופני והוא יחשיך תמיד עלי לשון נשף ולילה והחשך שהייתי שרוי בו נעשה אור בעדני אלני וגבי לילה שייך למימר יום אלמא הכי קאמר דוד הלילה נעשה לי יום: **אני אמרתי.** מפני מעלי שלא מן העולם הבא אעלה ועכשיו שמחל לי על אותו עון אף מן העולם הזה שהייתי שרוי בו בחשך ובמרפא הטיר בעדני שהודיע הקב"ה לשונאי דוד בימי שלמה שמחל לדוד כשבקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים ודבקו שערים זה בזה במועד קטן (דף ט.): **בודקין.** חמץ: **מדקאמר וביד שחרית מכלל דאור אורתא הוא.** וטעמא דר' יהודה מפרש לקמן בפירקין ב: **אסור בעשיית מלאכה.** במקום שנהגו בו לנהוג איסור לאמרינן לקמן (דף כ.) מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין: **משעה האור.** אבל קודם לכן אפילו נהגו בטלה דעתן: **מוסר באמילת חמץ.** על שש שעות כדלקמן בפרקין (ד' יא.): **אורתא הוא.** משמשיכה ושקעה חמה של שלשה עשר: **נימא איהו לנפשיה.** היכן מצינו שהיום אסור והלילה מותר: **הכי קאמר.** ליה הך איסורא דרבנן היא ולא דאורייתא ובשלמא לדידי דאמינא משעת עמוד השחר אשכחן בעלמא

אמר פשיטא לך דאנפשות קאתי. אומר ר"י וריב"ן דהאי קרא באב על הבן מיירי דסתם אב מרחם על הבן ולא יהרגנו אם יעמוד גדול להגיל ממונו ולכך לא ניתן להגילו בנפשו אלא כשידע בברור שלהורגו בא כדמוכח בפרק בן סורר (דף עב: ושם) דמוקי הברייתא דתניא אם זרחה עליו השמש וכי עליו בלבד זרחה אלא אם ברור לך כשמש שאין לו שלוש עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו באב על הבן והיינו דתניא אם ברור לך שיש לו שלוש עמך אל תהרגהו מוקי בבן על האב ב:

מאימתי י"ד אסור בעשיית מלאכה. פירש רש"י אסור בעשיית מלאכה במקום שנהגו ואין נראה לר"י דבפ' מקום שנהגו (דף כה.) מוכח בהדיא דרבי יהודה אית ליה איסורא ולא מנהגא ועוד תני ג תנא איסורא ואת אמרת מנהגא ועוד נימזי היכי נהוג ג לכך נראה דבאיסור ולא פליגי ובגליל כי היכי דפליגי התם במתני' ב"ש וב"ה: **רבי אליעזר ב"י אומר משעת האור.** למאי דמסקינן אור ממש נקט ר' אליעזר בן יעקב שיעור למילתיה בתחלת היום ור' יהודה נקט הנץ החמה משעת כניסת פועלים למלאכה שהוא אחר זריחת השמש ד כדאמר בהשוכר את הפועלים (דף פג: ושם) פועל בכניסתו משלו ביציאתו משל בעה"ב פי' ביציאתו מביתו למלאכה כדכתיב (תהלים קד) תזרח השמש יאספון וגו' יצא אדם לפעלו ולא הוי ר"ל בן יעקב לא כב"ש ולא כב"ה דבית שמאי אוסרין ו הלילה וב"ה מתירין עד הנץ ולמאי דס"ד לאור אורתא כב"ש ז אמר רבי אליעזר בן יעקב לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: **היכן מצינו יום שמקצתו מות' ומקצתו אסו'.** פי' היכא דליכא סברא כי הכא וכן אמר לאקשי ליה מייתי אבל היכא דאיכא סברא כגון משוס תיאבון וכיוצא בו לא מייתי: אם שרי ר"א בן יעקב ה"ק בשלמא לדידי אשכחנא דקא פליגי רבנן בין יממא לליליא ט (דתנן) יגבי תענית צבור ב עד מתי אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר דברי ר' אליעזר בן יעקב ר' שמעון אומר עד קרות הגבר אלא לדידך היכא אשכחנא יממא גופיה דפליגי ביה רבנן אמר ליה הוא עצמו יוכיח שמקצתו מותר באכילת חמץ ומקצתו אסור באכילת חמץ שפיר קאמר ליה ר' יהודה לר"א הכי קאמר ליה רבי אליעזר אמינא לך אנא מלאכה דרבנן ואת אמרת לי חמץ דאורייתא דעד הכא אסר רחמנא ועד הכא שרא רחמנא ואידך שעות דרבנן ואידך הרחקה הוא דעבוד רבנן לדאורייתא יטמיתבי אין משיאין משואות אלא על החדש שנראה בזמנו לקדשו ואימתי משיאין משואות לאור עבורו אלמא אור אורתא הוא ש"מ מיתיבי יגהיה עומד כל הלילה ומקריב על המזבח לאורה טעון קידוש ידים ורגלים דברי רבי אורה שאני: מיתיבי מר זוטרא המפלת

בגמדי דרבנן דהלילה מותר והיום אסור: **דפגני ביה רבנן.** שנתנו חילוק בשיעוריה זה לאיסור: **אמינא לך אגא דרבנן.** היכן הורגלו לעשות כן דיממא דהכא נמי כך גזרו: **ואם אמרת לי.** ראיה בגמדי דאורייתא שגזירת הכתוב כך היא ואין זו מדת חכמים: **שעות דרבנן.** לבד איסור של תורה שהוא משש שעות ולמעלה כדלקמן [ד.] הוסיפו חכמים שתי שעות כדתנן [יא.]: אוכלין כל ארבע ומותרין כל חמש ושורפין בתחלת שש הרי לך בשל דבריהם שתי שעות אסורות והתרבע רשאונות לא אסרו: **ואידך.** הוא לא דמי להכא דהרחקה עבוד רבנן לדאורייתא משוס יום המעונן ובני אדם שאינן בקיאין בשעות ויטעו בין שש לשבע אבל באיסור זה כוליה דרבנן אחר שגזרו איסור כל היום גזרו: **אין משיאין משואות.** מבוקות בראשי הריס היו שלוחי בית דין עושין להודיע שהיום קידשו בית דין את החדש: **אלא על החדש שנראה בזמנו לקדשו.** ביום שלשים שנראה לקדש דאילו כשהחדש מעובר ועושין רואש חדש ביום שלשים ואחד אין מקדשין אותו שכבר קדשוהו שמיים ומשמעינן הא תנא דאחסר עבדינן משואות ואמנא לא עבדינן משואות וכשאין רואין משואות יודעין שהחדש מעובר: **לאור עבורו.** ליל שעבר שלשים להודיע שהיום נתקדש. ליל שלשים [ומאחר] קרי אור עבורו מ על שם שבו נעשה החדש מעובר כשאין קובעין בו את ראש חדש: **אלמא אור אורתא הוא.** דהא ביום אין משואות של אור נראין מרחוק: **עומד ומקריב כל הלילה לאורה טעון קידוש ידים ורגלים.** דקסבר רבי לינה פוסלת בקידוש ידים ורגלים וטעמא מפרש בזבחים [יט:]: **אורה שאני.** היכא דתני אורה לא פליג רב יהודה דהוא לשון יום: המפלת

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

המפלת אור לשמונים ואחד. בכריתות בפרק קמא. דקיימא לן[ס] זאת תורת היולדת[מ] מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה יכול שתביא על הלידה שלפני מלאת ועל הלידה שלאחר מלאת קרבן אחד ולא יותר תלמוד לומר זאת אם אם ילדה לאחר מלאת כגון שנבלה לפוף שבועיים של נקבה ונתעברה והפילה אם מון מלאת הפילה נפטרת בקרבן אחד ואם לאחר מלאת הפילה כבר נתחייבה בקרבן הראשון קודם לידה שניה ולבסוף מלאת של לידה שניה תביא שני קרבנות. ואם הפילה ליל של כניסת שמונים ואחד שכבר עברה מלאת שלה אבל עדיין איכה ראויה להבא קרבן אין קרבן נשחט בלילה: **ביום הלז מחייבי.** שתי קרבנות דלאחר מלאת קריגא ביה ודיה שמתי פוטרין אותה בקרבן אחד כדמפרש טעמייהו: **מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים וא'.** הלא אתם מודים לנו אתם לא הפילה הלילה והפילה למחר שחייבת אף כשהפילה אור לשמונים ואחד תתחייב שהרי לכל דבר זמן היום והלילה שויס: **אם שיוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן.** בתמיה. ועוד ראיה אחרת דהואיל ושוה לו לטומאה שעד שקיעת החמה של שמונים דמיה טהורים ואם תראה לאחר שקיעת החמה דמיה דמיון כאילו היא רואה למחר ולמה לא ישוה לו אף לקרבן שכשם שאם תפיל למחר תתחייב כך תתחייב על הוולד של ליו. ותשובת בית שמאי במסכת כריתות [ז:] היא שנויה לא אם אמרתם ביום שמונים ואחד שכן יצאתה לשעה הראויה להביא בה קרבן לפיכך נתחייבה בקרבן הראשון ושוב אין לידה השניה נפטרת בו תאמרו במפלת אור לשמונים ואחד שלא יצאתה מידי וולד הראשון לשעה הראויה לקרבן והדמיים שאתם אומרים אינן מוכיחים שהרי הפילה תוך מלאת דמיה של לידה טמאין ופטורה מן הקרבן: **אור לשליש.** לאור כניסתו של שליש. ה"ג גרסינן אור לשליש ואשלמים קאי דכתיב בהו ביום זבחכם יאכל וממחרת ואור לשורפו לבזוקרו של שליש יכול יהא נאכל ליל שלפניו: **ובחיים נאכלים ליום אחד.** תודה דכתיב ביום קרבנו יאכלו[ע] ושלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום דכתיב בגופיה דקרא לא יניח ממנו עד בוקר הא כל הלילה אוכל וכן פסח לא תותירו ממנו עד בוקר [שמות יב:] אף כאן לילה אחר הימים הכתובים בה: **פ"ל וממחרת והנותר עד יום שעוד.** שהוא יום ממחרת אכול ולא משתאר: **מה להלן פיכף לאכילה שריפה.** כשבלה זמן אכילתו מתחיל זמן שריפתו דכתיב [שם] והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו: **אף כאן.** זמן אכילתו כלה ערבית כדאמר וישרף בלילה: **תלמוד לומר.** בנו את אהרן ביום השלישי באש ישרף. כאן לא נאמר עד יום אלא ביום משום דאתי לא מייני בזמן אכילה אלא בשריפה להורות שביום הוא נשרף ולא בלילה וקרא דלעיל בקדושים תהיו: **נאמריה דרב הונא קרו.** לאותיה נגהי: **מאי טעמא לא תני ליו.** כדתנא דבי שמואל. ומשני אלישנא מעליא קא מיהדר שמלוה ולרך נקיי הדעת לספר בלשון נקיה: **דבר מגונה.** ולא משום דליו דבר מגונה הוא והא דר' יהושע בן לוי שאמר אחר לשון אם נקי: **אשר איננה טהורה.** ולא כתיב הבהמה הטמאה כי אומרים הרי שמונה אותיות עקם הטמאה חמש אותיות הן אשר איננה טהורה שלש עשרה אותיות. ואע"ג דבאוריתא כתיב טמא שני אומרים אחד דוכתא ללמדך לחזר על לשון נקיה: **אשר לא יהיה טהור.** הוה ליה למיכתב אינו טמא וכי נמי משוית לטהור מסקר ו' אינה עיקום תשע שהרי אתים עשרה יש וטמא אינו אלא שלש: **ו' דטהור.** דהא לא חסר הוא: **כי אמר מקרב.** טמא הוא לכתוב ולשתוק ויש כאן עיקום י"ו אותיות: **בוז.** כתיב (ויקרא טו) וכל המרכב אשר ירכב ובאשר יגע [שם] אם על הכלי אשר היא יושבת לפי שאין הגוף לאהיר רכיבה ופיקוח רגליים באשה ואע"פ שהמרכב והמושב שוין בטמיאה: **ובחבר לשון ערומים.** מלוה עליך כך: **כרור מלנו.** ל' נקי ומצורר: **מאי ואומר.** למה לו ואומר הא נפקא ליה מקמתא: ה"ק **וכי תימא פ"מ בדאוריתא.** תורה הקפידה בלשונה שיגאתה מפי הגבורה אבל מכמים במשנה ובריתא אין להקפיד על לשונם: **פ"ש ובחבר לשון ערומים.** שמענו שהערומים בוחרי לשון הם: **משום ביעבומא דגמלים.** שהוא גבוה ומתיירא שלא תפול אורחה דאשה לרכוב כדי שתהא מחזקת בו בדיים ורגליים: משום

אם שיוה לו לטומאה. חזרו ב"ה מזה הטעם מתשובתם של ב"ש וטעמייהו כתנינא פ"ק דכריתות (דף ח.) לו לנת לרבות אור לשמונים ואחד: **תלמוד** לומר ביום. תימה אמאי אילטריך עד יום תיפוק ליה דאינו נאכל אור לשליש מדאילטריך ביום[א] דלא ס"ד דנאכל פשיטא דאינה נשרפת בחותו לילה דתיכף נאכלה שריפה[ב] ויש לומר דאי לאו עד יום ה"א נאכל [ג]ואילטריך ביום למעוטי שלא יקרב בלילה של אחרי כן[ד]: **שהרי בזב קראו מרכב וכו'.** מרכב ומושב אין דינו שזה דנוגע במרכב אין טעון כבוס בגדים כדמוכח בתורת כהנים ובריש מסכת כלים[ה] והשתא קשה לר"י הכי קאמר דבאשה קרוי מושב אם ר"ל אפי' אוכף שיש לו דין מרכב אף באשה שיבה הכתוב לקרותו מושב לדבר דרך כבוד דהא לקמן משני משום ביעבומא דגמלא אורחא הוא אלמא לשנות הדבר ממה שהוא אין לכתוב דרך כבוד[ו] ונראה לר"י דה"פ[ז] ובאשה קראו מושב מרבויא דקרא דמושב דהכי איתא בתורת כהנים אשה היא שיושבת עליו זה מושב כלי זה מרכב לימדנו הכתוב לספר בלשון נקיה אלא כתבו בהדיא כמו בזב: כל

המפלת אור לשמונים ואחד בית שמאי פוטרין מקרבן ובית הלל מחייבים אמרו [ג](להן) **בית הלל לבית שמאי מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים ואחד אם שיוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן מדקאמר ב"ה לב"ש מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים ואחד שמע מינה אור אורתא הוא שמע מינה מיתיבי** [ג]**יכול יהא נאכל אור לשלישי ודין הוא זבחים נאכלים ליום אחד ושלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום אף כאן לילה אחר היום ת"ל** [1]**ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום** [2]**בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי יכול ישרף מיד ודין הוא זבחים נאכלין ליום ולילה אחד ושלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד מה להלן תיכף לאכילה שריפה אף כאן תיכף לאכילה שריפה תלמוד לומר** [2]**והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף** [3]**ביום אתה** [ד](שורף) **ואי אתה שורפו בלילה מדקאמר יהא נאכל אור לשלישי אלמא אור אורתא הוא שמע מינה תא שמע** [ה]**אור של יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה שחרית מתפלל שבע ומתודה במוסף מתפלל שבע ומתודה במנחה מתפלל שבע ומתודה** [ו]**בערבית מתפלל מעין שמונה עשר ר' חנינא בן גמליאל אומר משום אבותיו** [ה]**מתפלל שמונה עשר שלימות מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת אלמא אור אורתא הוא שמע מינה תא שמע** [ו]**דתני דבי שמואל לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר אלמא אור אורתא הוא אלא בין רב הונא ובין רב יהודה דכולי עלמא אור אורתא הוא ולא פליגי** [ז]**מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דרב הונא קרו** [ט]**נגהי ובאתריה דרב יהודה קרו לילי ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי** [י]**לישנא מעליא הוא דנקט וכדר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו** [8]**שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר** [3]**מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה רב פפא אמר תשע שנאמר** [4]**כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה רבינא אמר עשר וי"ן דטהור רב אחא בר יעקב אמר שש עשרה שנאמר** [5]**כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור תניא דבי רבי ישמעאל לעולם יספר אדם בלשון נקיה שהרי בזב קראו מרכב ובאשה קראו מושב ואומר** [6]**ותבחר לשון ערומים ואומר** [7]**ודעת שפתי ברור מללו מאי ואומר וכי תימא הני מילי בדאוריתא אבל בדרבנן לא תא שמע ואומר ותבחר לשון ערומים וכי תימא הני מילי בדרבנן אבל במילי דעלמא לא** [ט]**ואומר ודעת שפתי ברור מללו ובאשה לא כתיב בה מרכב והכתיב** [8]**ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים אורחא היא והכתיב** [9]**ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור התם** משום

מסורת הש"ס

ס) כריתות ז: עדיו' פ"ד מי"א, ב) [לכם], ג) זבחים ט: [ע"ש כמה שינויים], ד) [שורפו], ה) יומא פז: מלא מ:, ו) ביומא ומגלה הגי' כנעלה מתפלל שבע ומתודה, ז) [לקמן ז: ע"ש], ח) [שבת קנב. ביצה טו. יומא נה. נדרים מט. נב. ב"מ מ. קח. ב"ב יב. מנחות קז: כתובות נב. חולין סו.], ט) [פי' כגוי הוא כמו שקורין לאומה סגי נהור והעיקר כה מן ולא יגה שביב אשו (מיהב יח) עיון], י) [בכרכות יח: יומא עט. יומנות יא: קנ. כתובות יב. סה: גיטין עו: פ: ס"מ נא. סנהד' מד. תמורה נ.], כ) [נ"ל ס"ש ואומר], ל) [כריתות ט:], מ) [ויקרא יב], נ) [ויקרא ז], ס) [מגנה נ].

תורה אור השלם

1. בְּיוֹם זִבְחֲכֶם יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר עַד יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף:
ויקרא יט ו
2. וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזֶּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף: ויקרא ז יז
3. מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהֹרָה וּמִן הָעוֹף וְכֹל אֲשֶׁר רֹמֵשׂ עַל הָאֲדָמָה:
בראשית ז ח
4. כִּי יִהְיֶה בָךְ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקֶּרֶה לָיְלָה וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה: דברים כג יא
5. וְלֹא דָּבָר שָׁאוּל מֵאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרֶה הוּא בִּלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי לֹא טָהוֹר:
שמואל א כ כו
6. כִּי יֵאָלֵף עוֹנֵךְ פִּיךְ וְתִבְחַר לְשׁוֹן עֲרוּמִּים:
איוב טו ה
7. יַשֵּׁר לְבִי אֲמָרֵי וְדַעַת שִׂפְתַי בְּרוּר מִלֵּלָה:
איוב לג ג
8. וְתָקָם רִבְקָה וְנַעֲרֹתֶיהָ וַתִּרְכַּבְנָה עַל הַגְּמַלִּים וַתֵּלַכְנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת רִבְקָה וַיֵּלֶךְ: בראשית כד סא
9. וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת בָּנָיו וַיַּרְכִּבֵם עַל הַחֲמֹר וַיָּשָׁב אַרְצָה מִצְרָיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת מַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ:
שמות ד כ

גליון הש"ס

גמ' שהרי עקם הכתוב. עי' מדרש רבה רים פ' אמור:

רבינו חננאל

ועוד יש משנה אחרת כי אור אורתא הוא, דתנן בכריתות פ"א המפלת **לאור שמונים ואחד** ב"ש פוטרין מן הקרבן וב"ה מחייבין כו'. פירוש יולדת נקבה שטבלה אחר י"ד ושמשה ונתעברה והפילה לילי שמונים ואחד, כלומר שלמו פ' יום ימי טוהר, ובמוצאי פ' בלילה לילי יום פ"א הפילה, ב"ש פוטרין מן הקרבן על זה הנפל שהיו אומרים הקרבן שהיא מביאה על הלידה פוטר זה הנפל, שהרי ביום פ"א נתחייבה בקרבן הלידה וכל מה שהיה מקודם חיוב עליה אותו הקרבן פוטרם זה הקרבן. ב"ה אומרים לילי פ"א כיום פ"א הוא חשוב, הלא אם ראת דם לילי פ"א הרי נידה הוא ולא דם טהור, פירוש הנה הלילה והיום שוין לטומאה, כי ראייתה לילי פ"א וראייתה יום פ"א שוין לטומאה נדה היא בין ביום בין בלילה, כך אם הפילה לילי פ"א כאלו יום פ"א הפילה, וכשם שחייבת קרבן שני המפלת לילי פ"א, כך חייבת קרבן שני המפלת לילי פ"א, ומדקאמרי ב"ה מאי שנא אור פ"א מיום פ"א ש"מ אור אורתא הוא ש"מ. ועוד ת"ש דתניא יכול יהא זבח השלמים נאכל לאור שלישי דין הוא כו', ונסיב ליה תלמודא ת"ל והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף, לומר. ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה, ש"מ אור אורתא הוא ש"מ. ואעפ"י כי פשוטה היא, מיהו אנו מפרשים ראשי דברים, התודה נאכלת בו ביום שנשחטת ובלילה הנותר בבקר נשרף, שנאמר ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר דינה להאכל יום שנשחטה בו וכל הלילה, ובקר שהוא הכף לאכילתה, כלומר עכשיו כשנאסר באכילתה תהיה שרפתה, וזהו זבחים נאכלין ליום אחד, כך זבח השלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד, שנאמר ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת, נאכלין בו ביום

מוסף רש"י

המפלת אור לשמונים ואחד. שילדה נקבה, לאור פ"א שסיתה רואיה למחר להביא כפרתה, הפילה (כריתות ז:). בית שמאי פוטרין מקרבן. מלדה כ', אע"ג דלאחר מלאת הוא, ואיהו לילה הוא ולא יצאה שעה ראויה לקרבן, דלילה מתוסר זמן קרבן הוא, דכתיב ביום עומו, הלכך לענין קרבן כתוך מלאת דמי (שם). מאי שנא אור פ"א מיום פ"א. דוחלי חייבת (שם). אם שיוה לו לטומאה. שהרי אתם מודים שמקיעת החמה של יום ב' כלו יומי טוהר אלה, ואם ראתה בליל פ"א ס"מ אור אלמא לאור שלישי, ומעבר זמן אכילתו (שם). מה להלן. בנאכלין ליום אחד, תיכף לאכילה שריפה. דכתיב בני מלואים ואם יומר מבשר המלואים וגו' (שם). אור של יום הכפורים. ליל יום הכפורים (יומא פז:) ליל כיפתו (נדה ח:).

מוסף תוספות

א. לומר דאינו נשרף לאור שלישי. תוס' ר"ש. ב. דכי היכי דהתם לילה אחריהן ותיכף לאכילה שריפה, הכי נמי בשלמים. מה' הר"ן. שאין מביאין קדשים לבית הפסול. מהר"ש תלמוד. ועיין תוס' הלא"ש. ג. עד בקר של יום ג'. תוס' הלא"ש. ד. אם לא שרפו ביום. מ' הר"ן. ה. מה שאין כן המושב שמגעו שוה למשאו וטעון כיבוס בגדים. שם. ו. וכ"ש הכא דאיכא דינא בהדייהו. שם. ז. שהרי בזה קראו מרכב פי' כתב מרכב בהדיא בקרא. תוס' הלא"ש.

רבינו חננאל (המשך)

שנשחטין ובלילה ומחר וכיון שחשך נאסר באכילתן הייתי אומר שישרפו אותן (ה)[ב]לילה ותהא שריפתן תיכף לאיסור אכילתן, ת"ל והנותר ביום השלישי באש ישרף ביום ישרף, ולא בלילה. ש"מ אור אורתא הוא ש"מ. ועוד ת"ש אור יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה שחרית וכו'. ועוד הא שמע דתנא דבי שמואל לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר, ש"מ אור אורתא הוא שמע מינה. ותנא דידן אמאי קרי לילילה אור, ואמרינן לישנא מעליא, כלומר לא בעי למיתנא לילה שהוא חשך, אלא קראו לחשך אור, כגון הני דקרו לסמיא סגיא בהורא, וכדאמרינן אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות, שנאמר ומן הבהמה אשר איננה טהורה שהן י"ג אותיות, ואלו כתב הטמאה ה' אותיות היה די לו, ומפני מה הוסיף שמונה אותיות משום שלא להזכיר שם טומאה. ש"מ כי כן הדין להתרחק מכל דבר מגונה. ודברי רב פפא ורבינא ורב אחא כענין הזה ופשוטין הן. בזב קראו מרכב, שנאמר. וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא. ובאשה כתיב. וכל אשר תשב עליו יטמא. ומפני מה לא הזכיר באשה מרכב, שהמרכב הוא בפיסוק רגלים, והוא דרך גנאי באשה הזכרת פיסוק רגלים במקום שאפשר לו הדבר להזכירו בלשון שבח, אבל ברכיבת הגמל וכיוצא בו שהוא משוש פחד שמתיראה לרכוב דרך ישיבה שלא תפול, אי אפשר שלא להזכיר רכיבה, אין עליו כלום.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות